

NOVADI ZAĻO

Pēdējais gadsimts visā pasaulē skaidri apliecina, ka klimata pārmaiņas nav tikai teorētisks jēdziens, kam ir maz sakara ar realitāti. Viena no rekomendācijām – ievērojami samazināt siltumnīcefekta gāzu, tostarp oglekļa dioksīda jeb CO₂, izmešus. Bet viens no veidiem, kā Latvijas purvos iekonservēt tik nevēlamo CO₂ un nepieļaut tā nonākšanu atmosfērā, ir izstrādātus kūdras purvus rekultivēt, proti, izveidot ūdenstilpes, apmežot, apstādīt ar dzērvenēm un citām lauksaimniecības kultūrām. Var arī veidot purvu no jauna jeb renaturalizēt. Par šo procesu runājamies arī ar nozares pārstāvjiem.

Katrs purvs ir atšķirīgs

Ģeoloģijas zinātnu doktore Ilze Ozola atgādina, ka arī paši Latvijas purvi ir radušies klimata pārmaiņu ietekmē pirms aptuveni 15 tūkstošiem gadu, kad izkusa ledus, izveidojās ūdenstilpes, kas vēlāk aizauga. Joprojām tie ir ekosistēmas, kas ļoti reaģē uz klimatu. Nenoliedzami, to procesos iesaistīties arī cilvēks. Pagājušajā gadsimtā daudzi purvi nosusināti, lai iedzīvotāji varētu izmantot kūdras kurināšanai, augsnes ielabošanai un substrātu ražošanai vai iegūtu lauksaimniecībai vai mežsaimniecībai piemērotas zemes.

“Purvi ir dabiskas oglekļa krātuves. Ir aprēķināts – ja to nebūtu, temperatūra uz mūsu planētas jau tagad būtu par diviem grādiem augstāka. Kamēr purvā ir ūdens, tas darbojas kā konservu bundža, kurā nekas nebojājas. Tiklīdz to pazemina, kūdrai piekļūst gaiss un tajā esošais ogleklis saskarē ar skābekli veido ogļskābo gāzi,” skaidro speciāliste. Latvijā veiktos pētījumos secināts, ka dzērveņu audzēšana un apmežošana ir klimatam draudzīgākās rekultivācijas metodes. Dzērveņu pluss ir tajā, ka to audzēšanai purvu nepieciešams nosusināt nedaudz, un tādējādi paralēli var notikt kūdras ieguve.

Būtu vēlams, ka rekultivācija notiktu pakāpeniski, nevis tikai pēc visa kūdras purva izstrādes, kā to obligāti paredz normatīvie akti. Tas būtu gan produktīvi, gan no šiem laukiem atmosfērā nonāktu mazāks emisiju daudzums, ja ņem vērā, ka līdz pilnīgai purva izstrādei var paiet pat simts un vairāk gadu. Ne katrs ražotājs, sevišķi, ja apstrādājamā zeme

Būtisks priekšnosacījums veiksmīgai dzērveņu audzēšanai izstrādātos kūdras purvos ir efektīva laistīšanas sistēma. To izmanto arī SIA “Klasmann-Deilmann Latvia” Limbažu novadā.

nav viņa privātīpašums, paralēli vēlas nodarboties arī ar dzērveņu audzēšanu. Kūdras ieguvējus vispirms interesē tās augšējais slānis. Tomēr arī tā dēvētā pārējas tipa kūdra, lai gan zemākas kvalitātes, joprojām ir izmantojama substrātos. Ja kūdras ražotājs norok kūdras līdz tās zemākajam – melnajam – slānim, dzērvenēm tas vairs īsti piemērots nav. Tāpat stādīt ogas var uzreiz, bet būtiski ir iesaistītajiem uzņēmējiem vienoties par atlikušo kūdras slāni. “Zināma interese sadursme te ir, jo kūdras ražotāji, saprotams, vēlas maksimāli atpelnīt infrastruktūrā un uzņēmuma attīstībā ieguldītos līdzekļus. Ja skatās ilgtermiņā, pēc tam dzērvenes var audzēt gadu gadiem,” komentē zinātnu doktore.

I. Ozola stāsta, ka, piemēram, ir tādi purvi, ko AS “Latvijas Valsts meži” izsola tieši dzērveņu audzēšanai. Kūdras ieguvējiem mazā atlikušā kūdras slāņa dēļ tie vairs nav interesanti, bet ogu audzētājiem vēl var būt pietiekami noderīgi. Te pretrunas nav. Tiesa, sevišķi, ja purvs ir nekuriens, jāreķinās ar diezgan lieliem ieguldījumiem, kas tik ātri atpakaļ nenāk. I. Ozola piebilst, ka apgrūtinātās piekļuves dēļ Latvijas iedzīvotāji nebūt neiz-

DZĒRVEŅU PURVI NE TIKAĪ OGĀM

sūnas un citus purvam raksturīgus augus. Pamazām sāk darboties ar ogulājiem. Apsver iespēju pievērsties modernajām palidukultūrām (mitrās, kūdrainās augsnes augoši un purvam raksturīgi augi – aut.). “Kā uzņēmums, kam pašam par sevi jāpastāv un jādomā par savu kapitālu, izšķīrāmies par aktivitātēm, ko iespējams ilgtermiņā sabalansēt ar mūsu saimniecisko darbību, kas nekaitē dabai un videi un, iespējams, nākotnē varētu nest arī kādu peļņu,” papildina uzņēmuma pārstāve.

Pirms gadiem četriem pārsimt kvadrātmētru lielā testa laukumā Rāķa purvā iestādījuši dzērvenes. Tās bez īpašas aprūpes un laistīšanas jau saaugušas ļoti labi. Par ogu tirgošanu šobrīd nav runas, jo tas ir tikai pats sākums. Tomēr tas dod pamatu pārlicēbai, ka varētu izdoties arī lielākās teritorijās. “Daba pati rāda, ka šī kultūra sev atbilstošā vidē ir ļoti dzīvotspējīga arī tad, ja tai nepalīdz,” viņa secina. Pērn pavasarī iestādīts jau hektārs. Pakāpeniski iecerēts dzērveņu laukus paplašināt, jo gan tie, gan arī iestādītie koki uzņem sevī oglekli un tādējādi dod labumu videi.

I. Auniņa bilst, ka izstrādātās teritorijas, ko nevarētu piemērotā veidā apsaimniekot paši, uzņēmums varētu iznomāt kādam dzērveņu audzētājam. Tomēr, pārzinot augsni, gādājot par meliorācijas sistēmām, tas cenšas pielāgoties un savā īpašumā darbojas pats. “Kūdras ieguve ir sezonāla, tāpēc dzērvenes varētu būt iespēja strādniekiem šo sezonu pagarināt,” viņa norāda uz potenciālajiem nākotnes ieguvumiem arī nodarbinātības jomā.

Kūdras ieguvējiem pa pēdām

Pavasārī uzņēmums SIA “Very Berry” Gaujienas pusē svinēs 25 gadu jubileju. Tā īpašniece Gundega Sauškina apliecina, ka arī viņi savulaik sākuši dzērveņu

audzēšanu izstrādātā kūdras purvā. “Kūdras ieguve mums blakus turpinās arī šobrīd. Viņi iet pa priekšu, mēs viņiem aiz muguras. Dzērvenēm vajag diezgan lielu kūdras slāni un ļoti skābu augsni,” uzsver sarunbiedre. Viņa pilnībā piekrīt, ka gan dzērveņu, gan krūmmelleņu audzēšana ir ļoti labs un valsts ekonomikai izdevīgs kūdras purvu rekultivācijas veids. To apliecina arī viņu purvā veiktie mežzinātnes institūta “Silava” pētījumi. Krūmmellenes gan ir jutīgākas pret salu, tām var nosalt ziedpumpuri. Tomēr, reiz iestādīta un labi kopta, dzērvene pamazām ceļas uz augšu un turpina audzēt jaunu kūdras slāni.

Nozarē ilgi strādājošajiem raizes mēdz sagādāt arī laikapstākļi. Ziemeļaustrumvidzemē, kur jūras ietekme ir mazāka, ziemas parasti ir noturīgas, tur nav citviet raksturīgo biežo atkušņu. Šoziem tomēr daba laukiem nodarījusi pamatīgu skādi: “Pirmo gadu mums dzērvenes, var teikt, izžuva. Februārī un martā nakts bija ļoti aukstas. Tādas un ļoti saulainas bija arī dienas. Sniega nebija. Mums jau no pašiem pirmsākumiem ir laistīšanas sistēma. Bez tās nevar! Bet zemē ieraktās caurules tobrīd vēl bija iesalušas, tāpēc laistīšana pret izžušanu līdzēt nevarēja,” skaidro saimniece. Latvija it kā ir maza valsts, bet laikapstākļi dažādos reģionos var būt krasi atšķirīgi. Tomēr mums ir resursi un iespējas ar gudru saimniekošanu pielāgoties klimata pārmaiņām un pat dot savu artavu to ietekmes mazināšanā ilgtermiņā.

manto arī visus pieejamos ogu un sēņu resursus.

Eksperte pieļauj, ka tuvākajos gados klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanai valstiskā līmenī būs pieejams vairāk finanšu. Tālab, iespējams, būtu lietderīgi veicināt tādu purvu izmantošanu, kuros var lietot jau izveidoto infrastruktūru, iegūt ražu, radīt darbavietas, samaksāt nodokļus un mazināt klimata pārmaiņas. “Ideālais variants un mērķis pāri visam būtu pēc kūdras izstrādes atjaunot dabisko purvu. Tomēr ne vienmēr to var izdarīt par saprātīgiem līdzekļiem. Nevar viennozīmīgi pateikt, ka tagad tik un tik hektāru atvēlēsim dzērvenēm. Katrs purvs ir atšķirīgs. Pirms katra lēmuma pieņemšanas vajadzētu septiņreiz nomērit un tikai tad rekultivēt.”

Sabalansēt saimnieciskās un vides intereses

SIA “Klasmann-Deilmann Latvia” projektu vadītāja Ieva Auniņa stāsta, ka kūdras ieguves uzņēmums Limbažu novadā esošajā Tēvgāršas purvā paralēli tā pamatdarbībai izstrādātājās teritorijās ir iestādījis aptuveni 14 ha priežu. Palīdzot atjaunoties dabiskajam purvam, mēģina ieaudzēt sfagnu

Materiāli tapuši ar Latvijas vides aizsardzības fonda atbalstu. Par publikāciju saturu atbild SIA “Kurzemes Vārds” un reģionālās izdevniecības.